Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ★ ШИНАРА, 5 ЯНВАРЬ, 1988 ШУ. ★ № 2 (7504). ★ Мах 3 кап.

ТАХАН НОМЕРЕ:

2-гІа оагІув

КЪУВЛАЧОХ—ГУЧЧАХЬА

Порядок, дисциплина хилар, хьинар ца кхо-деш къахьегар, доагІар вІаши хьадехар — из да толам баккхара эггара хьалха эшар. Хьадувла, производства дай хиларах тарра, иштта болх берг-ба вай. Массане а хІаране а. ХІара дийнахьа!

3-гІа оагІув

КЪАХЬЕГАМЦАРА БЕЗАМ ШКОЛЕРА ДІАБОЛАЛУ

Юкъерча школа базови предприяти ше хиларах тарра, бераштa къахьегама кхетам балара лоархІам боллаш дакъа шийна дІатІаийцад рудай йоацача материалий Карабулакски заводо.

4-гІа оагІув

БЕРИЙ ДОТТАГІА

Малгобекски районни яхьашка шоллагІа моттиг яьккхай СоагІапшарча юкъерча школа физкультура хьехача Гандалоев Ахьмада хьалкхебаьча къонача волейболисташа.

КЕРТТЕРДАР— ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

Кердача шера Нохч-ГІалгІайчен дуккха йола предприятеш йиззача хозрасчетен самофинансированеи хьалашка болх бе йоладеннай. ЧІоагІденна дІадоладеннад предприятех (объединенех) дола керда закон. Цу хьалашка къаьстта лоархІаме да арахецача продукце дикал лакха хилар, хІана аьлча коллектива ерригa расчеташ, бухсоццаш хьахулашдар — деррига тийша да продукци дика хиларах, потребитела цу продукцеца хьашт хиларах. Гой цудухьа балха кердача хьалашка довла дуккха хьалхагІа денз партийни, советски, боахама органаша хьинаре дІаболабир арахецача пордукце дикал лакхъяра тІехьа къовсам. Ерригача шийтталагІча пятилеткана лаьрхІа отта а йир, чІоагІ а йир, «Дикал» яха республикански программа. Из программа кхоачашъеча цІенхаштта тІахьожам лоаттабу областной партийни организаце. Дукха ха йоаццаш цу дешага хьежар КПСС обкома бюро. Анализо хьахьокх, дуккхача коллективай, цар партийни организацей балха тІа застойни явленеш дІаяхара, дисциплина чІоагІъяра, продукце дикал алсамъяккхара тІехьа лоаттабу къовсам лакхбалар. Из де лерхІаш шерагІа юкъейоалаяй Пачхьалкхен приемка. Цу дерригане а гІо дир дикагІйола продукци дукхагІа хилийта. 1987 шера программагІа 27,6 процент лаьрхІа хиннача 38,9 процентага кхоачабаьб из боарам. «Дикал» яха программа кхоачашъяра тІаберзабаь болх бу «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене, укхаза дикала Знак йолча продукце удельни дозал 22,5 процент хилийта лаьрхІача 39,5 процентага кхоачадаьд. Госприемка юкъейоалаярца продукце дикал хоалуш тоеннай «Красный молот», «Электроинструмент» заводашка, «Оргтехника» объединене. Масала, «Электроинструмент» заводе 1987 шера продукце дикалах лаьца цхьаккха рекламаци янзар, хІаьта 1986 шера 3000 хиннай уж. Продукце дикал лакхъеча цхьадола толамаш даьхад яйгача, моттигерча, кхачан промышленностий предприятешка.

Бакъда, цунца цхьана «Дикал» яха программа кхоачашъеча овлангара хувцамаш хиннадац парте горкомий, райкомий, юххьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацей балха тІа. Дуккхача предприятешка дІахо а еш я технически боарам лоха болеи тешаме йоацен продукци. Шерлуш яц продукце ассортимент, дикагІа хилац изделей потребительски свойствaш.

Республике лакхерча категорегІа арахецаш йолча продукце боарам 15,5 процент хила безача, 1987 шера итт бетта лаьрхІача 7,5 процент мара хиланзар. Программа кхоачашъяра гІулакхаш массанахьа а чІоагІдац бинза баргбоацача организаторскии массово - политически балхаца.

Парте дуккхача горкомашкеи райкомашкеи цхьан лерpагІа хьажанзар арахецача продукце дикал тоаяра дешашка, ледара лакхбаьб продукце технически боарамахи дикалахи бола объединеней, предприятей, организацей кулгалхой бехктокхам. Партийнии профсоюзнии организацеша хІанз а кхоачамболлаш тІаберзабаьбац продукце дикал лакхъяра тІехьарча къовсаме болхлой инициативеи хьинари айдара бола боахамий кулгалхой болх, массаза а лакха лелабац «Дикал» яхача программа декхараш практически кхоачашдечара коммунистий авангардни лоархІам.

Дукхача предприятей проектно - конструкторскии технологически разработкай боарам массаза а хилац хІанзарча технически дІадехарашка хьежа. Изделей материалоемкость меллаша лохлу.

Дукххача объединенешка, предприятешка лелаяц технологически производственнии дисциплина, стандарташи технически хьалащи телхаду, производственни планироване издержкаш я, штурмовщина хулаш моттигаш нийслу. Вай хьанарча оборудованеца производство Іалашъяра, лакха дикал йола изделеш тешшаме арахецалга Іалашдеш йола эггара кердагІа йола технически процессаш юкъейоалаяра динза даргдоаца гІулакхаш дац.

БоагІаш бола теркам биц цу балха «Нефтехимзапчасть» яхача Гудермесски заводе, химически заводе, моттигерча промышленноста «Металлист», «Пищемаш» яхача, радиотехнически заводашка, Грозненски кога гІирс беча, Назрановски трикотажни фабрикашка, кхыча предприятешка.

Цхьайолча коллективашка кхоачашъяц, аттестацех е езаш йолча продукце боараме дикала лакхача категоре удельни дозал ше хиларах тарра, продукце дикала керттераярех йола критери. Масала, «Красный молот» заводе из хул 32,2 процент, хІаьта программагІа лаьрхІар 44,74 процент я, «Пищемаш» заводе 14 процент йолча метта, 4,9 процент, «Союзавтоматстром» программагІа 5 процент хила йоагІача цхьаккха а процент яц.

Цхьайолча предприятеша кхоачашъяц халкъа эша дика товараш дукхагІа арахецара заданеш. Грозненски производственни швейни объединене уж кхоачашъяьй 474 эзар сома маьха кІезигагІа, дикка кІезигагІа да сортовой продукци арахецара боарамаш. Назрановски «Электроинструмент» заводо «Дикал» яха программа кхоачаш ца ярал совгІа, продукци арахецара план а 868 эзар сома кІезигагІа яьй. Грозненски кога гІирса фабрикас 653 эзар сома кІезигагІа арахийцад халкъа эша товараш. Художественни промыслай объединене, производственни швейни объединене, Грозненски кога гІирс беча а Назрановски трикотажни а фабрикай изделеш дикалца белгалйоалаш яц.

Халкъа эша товараш арахецача предприятеша ледара теркам тІабохийт торговле конъюктурана, меллашха эргаювл, изделей хиланза яргйоаца ассортимент Іалашйиц. Изделей керда тайпа оттадарап из серийни арахецарап юкъера юкъ хІанз а йоккха я. Маькх, макаронни изделеш, шурий продукци дика, цар ассортимент йоккха ца хилара къахьегамхой хІанз раьза бац. Дуккхача предприятеша оттабаьча боарамагІа караерзаяц керда тайпа изделеш, къаьнараяраш производствера дІаяхац.

Дуккхача партийни организацеша йоагІаш йола принципиальни оценка лац дика йоаца, технически тІехьайнса продукци арахецача боахамий кулгалхошта, специалисташта. Ледара лакхбу цун дикали из тешаме хилари кардинальни тоаде дезача дуккхача болхлой, производственни бригадай, къахьегама коллективай бехктокхам. Моральнии материальнии стимулировани яра система тІаерзаяьяц къахьегамхой профессиональни говзал лакхъяра, заводской марка сий бахьан доккхал дергдолаш йола уйла хьахулийташ кхетам балара. БоагІаш бола теркам тІабахийтац технически тІахьожама службай балха, йоккха квалификаци йолча кадраща уж вІашагІтохара, тІахьожам хІанзарча средствaщца Іалашбара. Продукце дикал лакхъяра администраце балха тІахьожам лоаттабу комиссеш хІама деш яц.

Парте цхьайолча городской районнии комитеташа кхоачамболаш бац «Дикал» яха республикански программа кхоачашъяра тІаберзабаь организаторски политически болх. Мехкарчен доазол арахьарчеи образеца маяххара дола изделей керда тайпаш де оттадарап арахецаран юххьанцарча партийни организацешкара, боахамий кулгалхошкара доагІар, ледара хьадех. Цар лов дуккхача предприятеша дика йоацен лохача сортагІа йолен продукци арахецаш хилар. Вуза пайда эпац Іилма - технически общества, ВОИР, кхыча общественни организацей таронех, продукце дикал лакхъяра хьакъехьара балхаш дикагІа вІаштІехьдахара конкурсаши хьажарашн дац.

Республике кІезига дац тІехьадуса боахамаш. Из ховш да. Хьадувла хьежаргда вай цар зе деш хилара бахьан малагІа да. Из да технически технологически тІехьадисар, телха дисциплина, арахеца продукци дикал лоха йолаш хилар. Цу лазарех ерзае еза предприятеш. Укхаза хьалхара дош да партийни, советски, профсоюзни органашка, боахамий кулгалхошка. Уж декхарийла ба «Дикал» яха республикански программа кхоачашъяра тІехьара организаторски политически болх хьаьдда тоабе, программа заданеш кхоачашца еча предприятейи организацейи гІулакхаш кІоаргга довза, 1988 шерeи бІарччача XII пятилеткаи оттаяь заданеш дувцалга йоаццаш кхоачашдара динза даргдоаца гІулакхаш оттаде а хьаде а, программа тІа оттаяь заданеш кхоачашъелга хІара коллектива, хІара къахьегамхочун снйлен гІулакх хилийта, Іилман - технически прогресс сихъяра керттерачарех цхьа фактор хиларах тарра, цу болама дукхагІа нах юкъеоза.

ШерагІа пайда эца беза партийни организацешка, парте горкомийи райкомийи бюрой заседанешка а пленумашка а коммунисташа отчеташ еш хилар санна йолча цар бехктокхам лакхбара формех. ХьинарегІа Іомае а дІайовзийта а еза производстве хьалхалаттарийи новаторийи опыт, Министерствашкара йоагІа заданеш «Дикал» яхача республикански программа тІа къоастаьйча заданешца нийсъяь а ювзаенна а хургйолаш хІама де деза.

Практико хьахьокх общественни производствана доалдара къахьегамхоша дакъа лацара прогрессивни формашка йолча таронех, йиззача боахама расчетах, самофинансированех, паччахьалкхен приемках, дуккхача сменашка болх бергболча режимага предприяти якххарах, балха моттигий аттестацех, кхычарех бизза пайда эцача коллективо толамаш доахаш хилар.

Балха кердача хьалашка юххьанцарча партийни организацеша шоай балха стиль а методаш а КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленумо дІадехарашка хьежжа овлангара хувца еза, производства керттерча участкашка кадраш хьахоржалгеи дІа-хьа нийсъелгеи тоаде, уж кийчъяраи юха кийчъяраи къаьстта теркам тІабахийта, хано дІадехарашка хьежжа болхлой квалификаци лакхъе еза. Іилман - технически прогресс сихъяра, керда техникеи прогрессивни технологии, производство вІаштІехьъяккхара дикагІйола методаш юкъейоалаяра, технологически производственнии дисциплина лелаяра: продукце дикал геттара лакхъяра хьакъехьара наьха бехктокхам хаддаиза лакхбе беза.

ЮРТА ЭРГАЛОНАШ

Ди денга хозлуш, дегІаухаш латт Сунженски районера Троицкая яха станица. XIX-ча партсъезда цІерагІча колхоза къахьегамхошта лаьрхІа хІара шера укхаза хьалду шийна дезала лаьрхІа дола цІенош-коттеджаш. Укх шера 12 дезал кердача фусамашка баха хайшаб.

Социальни программа толаме кхоачашъяра гІо ду колхозхоша хьинаре къа а хьегаш, лакха хьокхамаш гойтаро. Цу лостамагІа геттара дика белгалйоал Л. Толмачевас кулгалду № 2 йола шурий - товарни ферма коллектив. Биъ бутт гаргга ханал хьалха кхоачашъяьй цо шурен дулхи паччахьалкхенга дохкара шин шера план.

Хьинареча къахьегамца шоай доккха дакъа юкъекхухь цу толамашта телятница Афанасенко Галинас, дояркаша Сугакова Надеждас, Звягинцева Аннас, телятницаша Хоменская Любова, Чеботаева Валентинас, Шестакова Валентинас, Пискунова Галинас, къонача механизатораша Варнавский Николая, Кучеров Сергея, кхычар.

СУРТАШ ТІА: 1). Трактора двигатель тоаеш боахк къона механизатораш Н. Варнаковский, С. Кучеров, боахама инженер - механик А. Коржов; 2) доярка Н. Сугакова, учетчица З. Хоменская, доярка А. Звягинцева; 3) телятница Афанасенко Галина; 4) Троицкая яхача станице керда хьалдаь цІенош.

Р. АУШЕВЕИ,
В. ЕЛИЗАРОВЕИ сурташ.

Кердача шера хьалхара балха ди

Мишта дІадоладир кердача шера эггара хьалхара балха ди республика цхьайолча предприятешка хьожаш хилар тха корреспонденташ.

Шоаш дІадахача шера баьча балха йоагІаш йола вывод а яь, цІаккха ца хиннача тайпара дика вІаштІехьдаьккха дІадоладир укх кердача шера хьалхара балха ди Назрановски трикотажникаша.

Хьалхарча смене хила везача 280 болхлочо шоай ханнахьа болх дІаболабир. Яхье хьалха латтача царех цхьачар ханал хьалха а доладир из. Иштачарех бар бархІагІча конвейерера хІамаш тега мотористкаш, коммунистически къахьегама ударникаш Богатырева ПаьтІамат, Аушева Мотя, ВЛКСМ XIX съезда делегат Тутаева Аьсет, ялхлагІча конвейерера Эсмурзиева Лида, Долгиева Рукъет, ворхІлагІча конвейерера Зангиева Яха, шоллагІча цехера Котиева Гирет, кхы дуккха бараш а.

Къаьстта дика дІадоладир укх шера хьалхара балха ди слесара - наладчика Местоев Адама. Ханал цхьа сахьат хьалха хьа а вена, смена дІайолаялалехьа кийчйир цо хІамаш тега машинаш.

ДиълагІча январе къахьегама вахте латташ болча хІамаш тегараша дош делар 47 эзар барзкъа хьаде, планагІа це дезар 44 эзар мара доацача.

* * *

ДІадахача шера ше тІаийцача декхарий цхьаккха пункт кхоачашйинзар Грозненски кога гІирс беча фабрика коллективо.

Цох йоагІаш йола урок а хинна, керда шу дІадоладирий - те обувщикаша?

Іуйрийна ворхІ сахьат доалача хана шоай вахте дІаэттар царех дукхагІбараш. Цхьабакъда, дІахо хьалхашка этта сурт ийрча дар. Мий-миІингера хьагуча а бувлаш, хьаухаш ба тІехьабиса боагІараш. Царна юкъе вар водитель Магомадов Мувса, обувщикаш Илезов Хьамзат, Магомадов Заинды, уборщица Мукаева Малика, Наумова Клавдия, механически цеха начальник Вердиев Владимир, транспортировщик Зурушев Хьасанбек, лифтер Льянова Аза, связистка Казанская Галина, слесарь Георгов Виктор, болхлой Романова Галина, Бугаева Ирина, грузчик Юсупов Саид-Амин (из шийга каьхаташ хІана хьаттад, яхаш, яппараш еш вар), иштта кхы дуккха бараш.

ТІехьабусарех дукхагІчар хьагойташ яцар пропускаш. Из цар дора бархІ сахьат даьлча дахка дезарех да тхо, балха хьадахка тІехьадисадац ала гІерташ. Цхьабакъда, сов дукха уж санна бараш хиларах, цхьан юккъа йола пропускаш яха кадрай отделе аха а бийзар царех цхьачар. ТІаккха малаш-б, маца балха бахка безаш ба гуча а бувлар уж.

ХьагучогІа, дІахо а къаьнача Іаьдалагіа шоай болх дІабахьа дага ба обувщикаш.

КПСС ОБКОМЕ ХИННА ВІАШАГІКХЕТАР

Керда шу хьатІакхоачача деношка КПСС обкоме республикерча Іилман-производственни объединеней, проектно - конструкторски, Іилман-тохкама институтийи вузийи кулгалхошца вІашагІкхетар хилар. Из хилар перестройка кулгалдеча даькъе бюрос бу болх бувцаргболча парте областной комитета пленума кийчо ярца дувзаденна.

Укх тІеххьарча хана хьинарегІа вІаши гаргадоагІа Іилмеи производствои. Ведомственни новкъарленаш дІа а йоахаш, Іилманхошеи инженерашеи цхьана къахьег Іилман тохкамех хьахулар алсамдоаккхача, общественни производства эффективность лакхъеча. Цох лаьца дувцаш. «Грознефтехим» НПО генеральни директора С. Н. Хаджиева белгалдаьккхар, ГрозНИИ опытни производствах дІатехачул тІехьагІа Іилман разработкаш тахкара, уж производствана юкъейоалаяра ханаш тоъал кІезигъенналга. «Грознефтехим» НПО коллектив ше-шийна финансировани яра хьале болх беш йола шу да, цу юкъа керда экономически методаш пайдане йолга кхетадаьд цо. Цкъаи ахазеи дукхагІа хиннад Іилман-тохкама балхаш, цар практически хьалур а дикка алсамдаьннад.

Цунца цхьана Іилманхой, тохкамхой болх юхатетташ йола проблемаш хІанз а дукха йолга, белгалдаьккхар С. С. Хаджиева. Цхьайолча хана института балха ца доагІаш юкъегІерт партийни комитеташ, хІанз а дІаьйккхаяц Іилман болхлой юртабоахаме къахьега ахийтара практика.

Опытно - экспериментальни производство дІахо дегІайоалаяр — иштта тема йолаш дар геофизически тохкамий Іилман - тохкама института директора А. Г. Барминске даь къамаьл. Дикалгахьа йола цхьацца эргалонаш я укхаза. Тоъал шеръеннай опытни производство, дикагІа хиннад из кердача оборудованеца Іалашъелга. Хьалъеш латт института керда лабораторни корпус. Цхьабакъда, из чІоагІа эшаш йола объект хьалъяр ледара лел. Соахка эксплуатаце дІаяла езаш хинна из хІанз а йистеяьккхаяц.

— Укх тайпара къамаьл чІоагІа лоархІаме да, — аьлар «Промавтоматика» НПО генеральни директора Опрышкос. — Ер санна йолча составаца вІашагІдеттадалар эшаш да. Іилман-технически прогресс дегІайоалаеча, Іилманхойи тохкамхойи болх вІаштІехьбоаккхача дукха а къоастаданза дола дешаш Іайнад. Юкъейоалайича боккха экономически пайда лургбола разработкаш е мела юкъейоалаю, е вІалла юкъе ца йоалаеш юс. «Промавтоматика» Іилманхоша хьаьй ше санна йолча кхычарел толаш йола проектни балхий автоматизаце система (САПР). Цхьабакъда, республика проектни учрежденеш сихлуш яц из юкъейоалаяра.

М. Д. Миллионщикова цІерагІча ГНИ проректора Б. А. Григорьева, Л. Н. Толстоя цІерагІча ЧИГУ ректора В. А. Кан-Калика къамаьлаш халкъа боахама эша специалисташ кийчбелга тоадара хетадаь дар.

«СевКавНИПИнефть» института директора А. С. Мамврийске хьалхадаьккхар, парте обкома отраслевой отделий болхлоша Іилман болхлой гІулакхашта, хьашташта дукхагІа теркам тІабахийта а къоастаданза даргдоаца дешаш къоастадеча практически новкъостал де а дезалга. Цхьайолча хана, белгалдаьккхар цо, Іилмеи техникеи дегІайоалаяра хьакъехьара обкома бюро соцамаш кхоачаш ца деш дус. ТІахьожам мела лоаттабар бахьан долаш да из.

ВІашагІкхетар чакхдоаккхаш, КПСС обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева тешам болийтар Нохч-ГІалгІайче социально а экономически а дегІайоалаяр сихдеча Іилман - тохкама, проектно - конструкторски институтийи вузийи коллективаша доагІаш дола дакъа юкъехьоргхиларах. Эшаш да, белгалдаьккхар цо, производительни низаш дІахо дегІадоаладеча, республикера экономически хьал тоадеча, мехкдаьтта даккхар эшшача боарамга кхоачадеча, тенгизски мехкдаьтта чакхдаккхара дешаш Іомадеча берригa низ тІабахийталга. Іилманхой теркама юкъмоттиге хила деза къахьегача сага а болхлой профессей а сий айделга, халкъашта юкъера гІулакхаш дегІадоаладелга.

ВІашагІкхетаре бар КПСС обкома секретарь С. М. Беков, облсовпрофа председатель Г. Г. Олейников, КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь В. А. Куценко.

Перестройка бIухой хила!

КЪУВЛАЧОХ—ГУЧЧАХЬА

Укх тIеххьарча хана къамаьла геттара дукха юкъекхухь вай: «интенсификаци», «перестройка», «дIахьалхашкахьа ухалга сихдар», «демократи». «гласность» яха дешаш, Iалаьмате дика а нийса а дешаш да уж. Цар къаьгга белгалдоаккх хано дIадехар, Iилма - технически прогресс сихъяра, продукци дикагIа хилийтара, йизза хозрасчет, самофинансировани яра, самоокупаемостага довлара парте лаьца никъ лоарзагIа баргбоацалга.

Цхьабакъда, кхоачашданза даргдоацача кердача декхарех вай лоархIалургдац радикальни экономически реформа маIан хIара болхлочо, специалисто кIоаргга кхетадара эшаш дола дешар вIаштIехьа ца даьккхача, производства культура ай ца йой, къаьна организационни формаш дIа ца йоахе, техниках, оборудованех бизза пайда эца Iома ца лой, къаьнача IаьдалагIа уйла елга а гIулакх леладелга ца дуте.

Цхьанне хьинар кхо ца деш къахьег, вокхо — талмастта, хьацар далар кхераш. Уйла ю аз: хIана хул из иштта? Фу дича бакъахьа дар-хьогI ший декхар дог лазаш а массе хIаманна бала болаш а кхоачашделга хIара сага оамал хилийтара, хIама бе-башха ца хеталга юкъера дIадаккхара?

Сона хетачогIа, эггара хьалха де дезар фуд аьлча, из да эхьбехк фуд ца ховрашкара, балха тIа мекъал гойтарашкара, прогулаш ерашкара, тIехьабувларашкара, шоай балха моттиг лерттIа ца лелаерашкара доагIар цIенхаштта хьадехар. Администраце, партийни а профсоюзни а организацеша дехарга а ца хьежаш, царна уллув къахьегача новкъосташа; аз, дIарчо, Iоарачо доагIар хьадехар. Цхьайолча хана директора приказал чIоагIагIа Iаткъ халтурщикашта цу тайпара хIама. Гонахьарбараш харцваьннар ловргвоацаш болга, ший метте из Iоттаве могаргдолаш болга дIахайча саг а дикагIча оагIорахьа хувцавала волалу.

Прогулаш ярах, балха тIехьабисарах, администраце пурамийца болхлой тIерабувлийтарах соахка доккха зе хиннад тха завода, хьа ца еш йисай дукха продукци. Къахьегама дисциплина телхаеча къаьстта «белгалбаьннарий» цIераш яха лов сона. Уж ба механически цехера автоматчик Мальсагов Исраил, зубофрезеровщица Костоева Тамара, кладовщица Алиханова Зина, инструментальни цехера Хаутиева Сона, Шадыжев Iалихан, ремонтно - механически цехера слесарь Кодзоев Тухан, кадрай отдела болхло Мальсагова Мадина, кхыбараш.

Шоаш аз тахан хьоахабара раьза ца хила мег царех цхьабараш. Фу дергда, из шоай лоIам ба цар. Цхьабакъда, даккха гIалат доацаш, кIаьд балар ца кхераш къахьегаш бараш царна вIалла а раьза боацалга цIаьхха а дIахайта безам ба са. ХIанз массане а кхетаде деза: лерттIа болх ца бераш — болх беш боахкачарна ги баьхка зама дIаяьнналга. Кхы юхайоагIаргйоацаш! Хозрасчето а самофинансироване а кхел яьй цунна. ХIана аьлча, къахьегарга хьежжа хургда кассера хьаэцар. Тахан вайх массанех тийша да завода касса йиза е яьсса хилар. Из а вож а цу сахьате хоалургда вайна.

Йизза хозрасчет а самофинансировани а юкъейоалаярах йоккха экзамен хургья завода коллектива. Из дика дIаялара чIоагIа эш хIара коммунисто, хIара болхлочо духхьал шийна тIадилла декхар кхоачашдарах кхоачам ца бар, ший новкъостий гIулакхашта а хьалхара ше бехктокхаме волга кхетадар. «Тахан Iа сох хIама ма ала, кхоана аз хьо хьаллоацаргва» яха оамал йиц а ялийта, доагIар вIаши дIа-хьа дехаш, принципиальность йолаш хилар дIадех радикальни экономически реформа чакхъяккхаро.

Цу тайпара хьал хилийтара демократех, гласностах, критиках кхетамца пайда эца беза партийни а профсоюзни а организацеша, къахьегама коллектива совето. ХIана аьлча, парте планаш кхоачашъяра нах кхотабер, дисциплина а порядок а чIоагIа хулга керттерча даькъе Iалашдер коллектив, цун юхькIайераш — хьаьнала къахьегараш, нах шоашта тIехьаха ховраш ба. Тха иразза уж тайпа нах тха заводе кIезига бац. Царех ба СССР Лаккхехьарча Совета депутат Халгуев ТIахIир, Могушкова Iашат, Султыгова Насапхан, Эсмурзиев Мувса, дукха кхыбараш. «Сона дерригa хьада, согара цхьаккха дIа ма деха» яхачарех бац уж. Уж ба вахаре хьинаре позици йолаш, даьсса къамаьлаш деш кIалхарбала а ца гIерташ, халагIа дола дукъ шоашта дIатIаийдераш.

Продукци дикагIа хилийтара дукхагIа йоахо е баьннаб тха заводе укх тIеххьарча хана. Из дош геттара ира эттар соахка госприемка юкъейоалаяьчул тIехьагIа. Цкъа-дале, тха деррига кхоачамбоацараш хьагучадахьар цо. ШоалагIа-дале, меттахьа техар цхьа бахьан а мегаргйола продукци ОТК гIолла чакхъяха Iемарашта. Госприемкас боагIаш бола тIахьожам оттабаьчул тIехьагIа, брака никъ бийхкар. Цу сахьата гучабаьлар цунна раьза боацараш. Из тамаш а яцар: ах-астагIа болх беш хиннарий алапи нонагIа лохделар.

Цу тайпара хIама нийслургдацар завода администраце, партийни организаце, ерригача службаша госприемка юкъейоалаяра ханнахьа кийчо яьларе. Из дош хIанз а дизза къоастадаьдаьннад ала йиш йолаш дац. Госприемкага кийча продукци дIаялара оттаяь план-график я заводе. Бакъда, из кхоачашйиц. Цун бахьан предприяте ритмично болх ца бар. Масала, хьалхарча декадэ госприемкага дIалу 8—13 процент продукци, шоллагIча —27—30 процент, кхоалагIча декаде — 55—60 процент яр.

Укх тIеххьарча хана из болх кIезиг-дукха тоалуш латте а, ОТК а госприемка а болхлоша шоайла оагIув хьаллоацаш ца хуле завода коара араювлача брака бокъонца никъ бехка вIаштIехьдаргдац. Болхлошта хьалхашка къахетаме хила гIерт ОТР-ар бараш: госприемкас хIама ца оале, тхо-м духьала даргдац», оал цар. Цхьан заводе а цхьа болх хьабеш а хилча эхь дац цу тайпара позици лацар?! ХIаьта заводе соахка хинна брак 328 эзар сома маьха я. Цу гIулакха бехке барашкара кIалсоцадьр... 600 сом да.

Укхаза хаттар отт: моральни а материальни а бехктокхамах кIалхар хIана бувлийт браноделаш? Царех эхь-бехк лаьцача администраце а партийни организаце а позици мишта кхетае еза?

Селхан-тахан хинна хIама дац Чахиев Яхьъя керте латтача инструментальни участко хьаю оснастка, штампаш, пресс-формаш, кхыяраш во хилар ерригача завода Iаткъалга. ЦIаьхха хинна хIама дац Хутиев Мувса начальник волча механически цехо хьаеча продукцех 30—45 процент е кхы дукхагIчох брак хулга. Фу де деза цу подразделеней болх тоабара? Мала воагIаргва тхона хьалхара пун уйла е? НоменклатурагIа продукци хьаяра план кхоачашйиц заводо ИЭ-1032, ИЭ-1038 яха электросверлилкашта эша деталаш хьаелга вIаштIехьа ца доаккхадаларах. Вешта, деталаш-м хьаю, бакъда, сверлилкашта дIаоттае пайдана йолаш хилац уж. Долче, произоводства чота тIа дIатIа а язъеш, дIаккхувс. Саго лархIац цох хулаш дола зе — моральни а материальни а. Цхьабакъда, йиззача хозрасчето а самофинансировани яро а чакхдоалийтаргдац дукккача хана дениз деладаь из хIама.

Цу деррингех дог а лазаш дувц аз. ХIана аьлча, сахоша хьаечул дикагIа укх дунен тIа продукци хулийтаргьяцар аз а дукккача са новкъосташа а! Дог а лазаш дувц, заводе хьаю электросверлилкаш дика хиларга хьежжа мара потребителаша дIанйергйоацандаь.

Кердача тайпара боахама доал деча хана продукци дика хиларах тийша да деррига: предприяте экономика, наьха алапи, социальни сфера дегIайоалаелга.

Цудухьа хIаране кхетаде доагIа ханаш хувцаенналга, къаьнача IаьдалагIа болх бе йиш йоацалга, «Перестройка», «перестройка» яхар пайдана дац, цу дешашта тIехьха корта бола гIулакхаш ца хуле. ХIаравар: болхло, инженер, кулгалхо хьадда партийни позици йолаш ца хуле. Цун эггара нийсагIа йола критери — нийса къамаьлаш деш волча саго ше хьадеш дар, цох хьахулаш дар.

Цхьаволча коммуниста оамалаш, цун гIулакхаш, цо оала дош зийча уйлане вохийт: ванагIа, парте воацачул сенца белгала ва из? Цу тайпарча саго партийни собрание майрра къамаьл деш, шийна къувлаш дар гуччахьа дIаоалаш, балха тIа гIалаташ дувлийтачун, ший декхар цIена кхоачаш ца дечун цIи йоаккхаш хозаргдац хьона. Цунга бала кхачац шийна уллуврчо дечун. Хаттар отт: партийни билет леладе моральни бокъо йий-хьогI цун? Из деррига а дицдий хул цхьаволчо дер, дисциплина телхаерий гадаккха отт...

ХIанз, перестройка кердача этапа чуеннача хана, къаьстта лоархIаме да шийна карагIдаьнначун а ца деш дитачун а нийса мах бехар, ханаца гIа бохалга хIаране эггара хьалха шийгара хьадехар. Цхьанна хIаман духьа бакъдолчунна тIера варгвоаца судахо санна, коммуниста эхь-эздел хила деза укхаза партийни мораль лораеш, партийни позице тIара, партийни принципиальноста тIара из ца воалийташ.

Сона хетаргахьа, коммунисташта иштта кхетам балара партийни организаци, цун бюро керттера декхар да. ХIана аьлча, вайна юкъе ба хIама бе-башха ца хетаращца, бехктокхам ца хиларца, малараш меларца, хьакимашта корта беттарца, кхыдола йирча гIулакхаш леладарца гуччахьа къовсам лоаттабе денал дIа ца кхоачараш, юха а хьежа мара дош ала ца лархIабераш.

Ца оалаш Iелац цхьаькха цхьан хIамах. Мастераша, цехий, начальникаша, кхыболча хьакимаша вовзара - везара, гаргалонна тIагIолла «ца зувш вут» дисциплина телхаер. Из деррига шаьра зуш гонахьарчар. Цу тайпарча хьалашка нийсхонах дувца доагIий?

Лакхе аз ма аьллара, соахка завода коара араьннай 328 эзар сома маьха брак йола продукци. Цу гIулакха бехкебарашкара кIалсоцадьр 600 сом мара дац. Нийса дий из? ХIаранена доагIар дIадала деза. Во болх бер, са вош из вале а, хьа вош вале а, цхьа таIазар доацаш вита йиш яц вай, хозрасчета а самофинансироване а хьалашка болх беча хана хIаьта а. Производственни процесс мел йIаьха яле а, коллективана ха деза продукци во хилара бехке малав. Из ховш санна, коллективана вовза веза ший декхар цIена кхоачашдер. ГIулакх иштта вIаштIехьа ца доаккхе дика болх берий сий даргдац, бовзаргбац «къаьрс-къап», яхаш къахьегараш.

А. КОТИЕВ,
ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода слесарь - лекальщик, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета депутат.

Дог гIоздоаха производственни толамаш а доахаш, хадданза социалистически яхье хьалха латташ бола бIаьш болхлой ба СССР 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника» производственни объединенена чуйоагIача Грозненски «Электроприбор» завода коллективе. Царех цаI ва фрезеровщик, комсомолец, коммунистически къахьегама ударник Сардалов Виталий Хамидович. Пхи шу совгIа ха мара яц из цу профессех цига къахьегаш вола. Цу шерашка ший балхах тIехдика кхийттав Виталий. Цудухьа цунна еннай балха пхелагIа йола разряд. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 120—125 процент кхоачаш ца еш.

Иштта дика болх а беш, даим яхье хьалха латташ хьайоагIаш хиларца белгалъяьнна я прессовщица Шуняева Раиса Иосифовна.

СУРТАШ ТIА. 1. фрезеровщик В. Сардалов; 2. прессовщица Т. Шупяева.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Нов. Х. Б. САРАКАЕВНА
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дуккхача шерашка советски кепайоазоне беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Саракаев Хьамзат Бековича** — Нохч-ГIалгIай книжни издательства воккхагIволча редактора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1987 шу, 28 декабрь.

Демократе хьалашка даха Iомалу

КОЛЛЕКТИВО ХЕРЖАР...

Карабулакски химически реагентий завода транспортни участка болхлой собрани хилалехьа дуккха хьалха, хоза кийчъяь объявлени хьалтехар. Ший тайпара яр цун повестка: «Транспортни участка начальник хоржъ», аьнна.

Цу ханна партбюро заседане цу хьакъехьа къамаьл хилар, керттерча специалисташа дувцачунга ладийгIар. Бехктокхамеча транспортни участка кулгалхо харжара болча кандидатех дийцар.

Дуккхача хана дениз цу коллективана керте лаьттавар Кравченко Александр Васильевич. Тахан а тIехьа участка болхлоша чIоагIа дика вувцаш ва из. Цул тIехьагIа транспортни участкана кулгалде хьожаве лаьрхIар яхье хадданза хьалха латташ вола водитель, башха-дика общественник А. А. Луконин. Транспортникий техникум чакхъяьккха вар из. Ше цу участкана кулгалде хьожаваь цхьа юкъ яьннача гIолла заявлени а яхьаш, предприяте директора тIавера из ше цу денхарех мукъавалийтар, дехаш. ХIама хилац сачох, болх дIабодац са, яхаш яздора цо.

Хален бехктокхамен ха яр из. ШоллагIйола цех хьалъе йолаярца дувзаденна дукхагIа хилар участкера транспорт, хIара машина бе беза болх а дукхагIа бар. Иштта эттача хьале участкана кулгалде эшаш вар опытни кулгалхо. ЧIоагIъе эзаш яр участка коллективера дисциплина. Участка начальникалла хьайийцар хьалха Октябрьски УТТ автоколонна начальник хинна А. Ф. Рогачев. Иоккха стажи опыти йолаш вар из, цхьабакъда, дукха дар хьалха цунгара балха тIа дийнна гIалаташ а. Уж оамалаш дIаяланза вар из. Цудухьа участка коллектив къаста йийзар цуццара а. Иштта хьахилар участкана кулгалде мала хоржаргва, яха, проблема.

Цу посте отта гIерташ бар заводера болхлой. Царех вар юкъера технически образовани йола механик А. С. Гребенчуков. Конкурсе дакъа лаца лаьрхIар лоалахарча транспортни предприяте механика П. Г. Алексеенкос, иштта кхычар. ХьатIаэттар кулгалхо харжа веза ди. Собране баьхка Iанзар участкера берриге водителаш, иштта цига дакъа лоацаш бар предприятерча кхыча цехий, службай бараш а. Собрани хилалехьа дуккхача водителаша дагабаьлар. Тайп-тайпара яр цар уйлаш. «Оаха сенна хорж кхывола кулгалхо, тха волаш ва Гребенчуков, цунна тIехьа оаха кхаж а тоссаргба», — йоахаю цар. Водителашта ховш дар кхыча коллективашкара а кандидаташ болга. Собрани сенна еш я, кулгалхоша шоай безам боллаш вар хьа а хержа, дIаоттавергволаш хилча, яхараш а корабир.

ДIайолаелар собрани. Председателал деш волча водитела, профгрупорга В. Н. Выродова хьайовзийтар участка начальника отта дага болчар кандидатураш, цо дIайовзийтар хоржамий порядок, собране дакъа лоацаш барий бокъонаш. Зале багIарех цхьанне предложени елар цу кандидатураш юкъе В. Н. Выродов дIаязве аьнна. Из опытни болхло ва, тхона дика вовзаши оаха чIоагIа лоархIаши саг ва, йоахар собране дакъа лоацараша.

Участка начальника кандидатураш ювца йолаялалехьа дуккханеша самоотводаш елар. Цул тIехьагIа спискашта висар А. С. Гребенчукови, П. Т. Алексеенкои.

Трибуна тIа ва транспортни участка механик Александр Сергеевич Гребенчуков. Ший, балхах, нахацарча ший гIулакхех дувц цо. Сендухьа дукха веза хьо водителашта, малагIа оамалаш я хьа хувца езаш? — цунга даь хаттараш тайп-тайпара дар. Завода кулгалхоша, керттерча специалисташа цIенхаштта претензеш йир. Иштта собрани хиннаяцар укхаза цIаккха, хьалха дIаяхача хана собранешка вIалла а йист ца хулаш хиннараша а тIехьа къамаьлаш дир цига.

Шийга даьча хаттараша воха а ваь, кандидат трибуна тIера Iоваьлар. Цун метта трибуна тIа хьалтIаваьлар П. Г. Алексеенко. Из балха волча моттигера цунна енна характеристика йовзийт председателал деш волчо собране дакъа лоацаш барашта. ТIаккха дош лу цунна. Конкурсе дакъа лаца шийна бокъо яларах Петр Григорьевича баркал аьлар завода коллективана. Аз чIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар собране къамаьлаш даьрашка. ТIаккха вывод йир укхазара коллектив барт-цхьоагIо йолаши чIоагIен хиларах массане чIоагIа лоархIаши сий деши А. С. Гребенчуков хиларах. Цудухьа аз сай кандидатура ювца ца езаш юхайоаккх.

Массава а раьза а волаш транспортни участка начальникалла хержар А. С. Гребенчуков. «Хьожаш хилалахь, Александр Сергеевич, оаха хержав хьо, оаха дIа а воаккхаргва хьо, нагахьа санна Iа доаггIача бесса кулгал ца дой», — аьлар зале боагIараша, бегаш беш санна. Цхьабакъда, цу дешаша хьахайтар коллектива низ боккха болга, цун бокъонаш йоккхий хилар. Иштта чакхъяьлар демократе аргIанара урок. Коллектива яIан тIа да производствана кулгалдечара гIулакхаш цIена чакхдахар.

Кхыча бесса хила йиш а яц из демократе хьалашка.

А. СЕРГЕЕВ.

ТIехьабусарашца яь интервью

БАХЬАНАШ ЛЕХ

Дукха шераш да Малгобекера кирпишк ю завод района эггара тIехьа юсача предприятех йола. ХIара шера хIана дац аьнна хувцалу укхазара кулгалхой. Цхьабакъда, гIулакх бокъолгахьа дерзаш дац. Ди тIехьа кIезигагIа а вогIа а продукци арахец заводо. ХIана ний сденнад из иштта? Цу хаттара жоп луш керда хьожаваьча директора Х. Татиева аьлар:

— Завод тIехьаюсаш хилара дукха бахьанаш да. Царех керттердар — тишъеннай тха предприяти, хIанзарча хано дIадехарашта жоп луш яц. Кхы а къаьнагIа я продукци хьаяра технологи. Эггара хьалха цехашка гIолла бIарг локхаш чакхваьлча, дог тохаделар са: ерригa оборудовани, ше юаргйола ха йиаь яьнна, пайдана йоацаш яр. Из сурт дар ерригача цехашка, завода коа, лоабат боаккхача карьере.

Из мара децарий... Предприяте нах таацар. Керда хьанийца нах тIагIертта къахьега безам боацаш хулар. Сиха дог экккхар цар балхах, мукъабовлийта шоаш аьнна заявленеш лора. Керттера теркам тIабахийтар аз а завода партийни организаце а из кхоачамбоацар дIадаккхара. Кастта штат ше хила ма еззара хилар.

ХIаьта а болх лерттIа дIабодац. Укх тIеххьарча ялх бетта, соахка укх хана хинначунца нийсдича, 711 эзар кирпишк дукхагIа арахийцай оаха. Из дича а шера план 75 процент мара кхоачашъе вIаштIехьдаьннадац. Нийса диълагIа дакъа продукци предприятена тIайнсай.

ХIанад из иштта? Лакхе дийцача бахьанашта IотIакхет кхы цхьаькха: техника тоъаш ца хилар. Дуккха шераш да завода администраце лакхе латтача инстанцешкара шоллагIа скрепер еха. Меттазен къорен бола нах санна, из дехар дIахозаш бац «Чеченингушпромстройма териалы» объединене кулгалхой. Иолаш йола скрепер кхоаяц эшаш бола лоабат хьатIаккхахьа. Каст-каста йох из. ТIаккха болх соц.

Кхы дикагIа бац тхоца Малгобекски АТП кулгалхой а. ХIара дийнахьа КамАЗ яха самосвал тхона хьаязъе декхарийла ба уж. Цхьабакъда, дукхагIйолча хана из де бицлу уж.

ХIанз кхы цхьаькха а бала IотIаихийттаб предприятена: хIара дийнахьа хIана дац аьнна электроэнерги йоацаш юс завод. Нах раьза бац цу гIулакха, алапи доацаш биса лац царна.

Укх шера дениз йиззача боахама расчетага даьннад тхо. Цхьабакъда, из гIулакх дика дIагIоргда аьнна ала йиш йолаш яц аз кулгалду коллектив. ТIаккха цунна тIеххьа хьатIа ма доагIий оахош тхоашта финансировани яргеи самоокупаемостагеи довлар а. ХIанзара хьал хувца ца лой, боахам лелабара кердача хьалашка болх булургбац заводага.

РЕДАКЦЕГАРА: Къамаьл дац, директора кхувлараш цIенхаштта бахьанаш да. Цхьан дийнахьа хьаIайнадац уж. Хала лазар кхийтта цамогаш я предприяти. ХIаьта а кулгалхочо яххача тайпара, цхьаккха дарба доацаш лазар дий-те цунна кхийттар? Данне а дац! Заводе болх беш я къона, моллагIйола халонаш юхатоха низ кхоачаргбола коллектив. Лоаллаха я эшаш йола бийдал а. Цул совгIа, кирпишк яттара эша газ а гаьна яц. ДIадахача шерашка хинначул дукхагIа я заводе тайп-тайпара техника а. Кирпишк ятта ховш бола специалисташ а болаш ба. Эшар фуд? Болх ма хулла сихагIа тоабелга, керда технологи юкъейоалаелга, социальни дешаш къоастаделга.

ХIаьта «объективни» бахьанаш да, цудухьа болх тоабе вIаштIехьдалац, яхаш къамаьлаш дувцаш багIарах тIаккхета хIама дац. Ховш ма дий, завода коллективо во болх бар Малгобекерча гIишлонхошта чIоагIа Iаткъалга. Кирпишк кхоачам болаш а дика а ца хилар бахьан долаш, дукха ха йоаккх цар хьаде хIама доацаш. Цудухьа тIехьаяха езаш хул нах чуIеш йола фусамаш, соцкультобъекташ эксплуатаце дIаялара ханаш. Цхьабакъда, цхьанне а дицде мегаргдац шн эзарлагIа шу хьатIаккхачале хIара советски дезал къаьсттача квартираца е цIенца Iалашбергба, аьнна, парте советски халкъа хьалашка оттадаь декхар тIехьатетта йиш йоацалга.

М. МУРАТОВ.

КЪАХЪЕГАМА РЕСУРСАШ: МИШТА ПАИДА ЭЦ ЦАРЕХ

БОЛАМГА НИЗ БЕННАБ

Йоккха я Экажкъонгий-Юрт. Назрановски районе меттел, республике а йоккхагIчарех я из. Укхаза вах цхьайтта эзар гаргга саг. Дика тоадаьд дукхагIйолча улицашкара наькъаш, довзаргдоацаш эргадаьннад юрта сурт-сибат.

Укхаза улл «Экажевский» яха совхоз. Цига хьаьнала къахьегаш боахк юртара дукха нах. Укх тIеххьарча шерашка боахам дегIабенаб, тIа-тIа чIоагIлу цун экономика. Цудухьа тоъал средстваш юрта социальни дегIайоалаяра, вахаро хьалхашка увттаю цхьацца проблемаш къоастаяра дIаяхийта хьож уж. Цу деша хьакъехьа, сона хетаргахьа, района кхыча боахамаша а шоашта пайда эца боагIаш опыт Iоаяьй укхаза. Цунах лаьца да са дувца безам бар а.

ХIара вайнаьха юртара санна, бIаьсти яьлча Экажкъонгий - Юртара а дукха нах, къаьстта кагирхой, цIа, ков, да-нана, гаргара нах а бите, дIааха болалу Гаьнарча СибарегIа. Укхаза цар договорагIа кхоачашду тайп-тайпара гIишлон балхаш. Хозахета, дер-дайна лелаш а бац уж. Шоай юрта болх хьабе моттигаш йоацандаь ух уж.

Мишттa совцабергбар уж цIагIа? Фу дича бакъахьа хургдар уж балха моттигашца Iалашбергболаш? Цу хаттараша сатийна багIа битацар совхоза кулгалхой, специалисташ, берригa а болхлой. ХIана аьлча, новкъа хетар фуннагIа хьаде бIу къожа ца беши ховшеи бола специалисташ дIаухаш. Цудухьа цу деша цIенхаштта уйла е баьлар укхаза.

Е ер е вож дича бакъахьа да, яхаш, дукха а тайп-тайпара а предложенеш тела баьлар нах. Царех хIараяр ший тайпара маьхе яр. Цхьабакъда, уж кхоачашъяра дукха эшар. ХIаьта, дукха ха ялалехьа цу тайпара никъ лехар.

«Экажевский» совхоза директор Я. Галаев волча вера болхло Измайлов Илез: «Сона корабаьб нийсагIа бола никъ», — аьлар цо. — ТIаккха дIадийцар дуккхача хана дениз шийна дагадаьлла цхьа хIама. Болхлочо яхачунга ла а дийгIа, ши-кхо ди даьлча юхавола, специалисташца дагаваргва со Iа сайга дийцачох, аьнна дIавахийтар из Яхьяс.

Дукха ха ялалехьа Экажкъонгий-Юрта яьсса лаьттача цхьан помещене чу хьайийллар совхоза керда подсобни цех. Укхаза пленках хьаде доладир «Вайнах» аьнна цIи а тилла, доккха доаца хоза тIормеш. Цеха кулгалде оттавир цу кердача гIулакха инициатор ше.

Пхиъ бутт баьннаб цехо болх бу. Коллектив йоккха яц 15—20 саг. Цхьабакъда, зIамигача коллективо цу юкъа укхаза арахийцай 115 эзар сома маьха продукци. Гуш ма-хиллара, цифра йоккха я.

— Цунах кхоачам баь Iедага дац тхо, — йоах цеха начальника И. Измайлова.— Тха безам ба продукце ассортимент дIахо шеръе. Масала, оаха арахеца лерхI доагIагI тIаювхаю плащаш, кулгайоахкоргаш, коартолашта лаьрхIа тайп-тайпара тIормигаш, иштта кхыйола продукци.

Боахама кулгалхошта лоархIамегIа хетар да укхаза. Юртара нах общественни производствана дукхагIа юкъеоза вIаштIехьдалар. Боахама кулгалхоша яхачогIа дукха ха ялалехьа укхаза болх беш хургва 120—150 саг. Вешта аьлча, иззал болча наха шоай юрта хьабе болх хургба.

Иштта вахаро хьахьекхар, къахьегама ресурсех пайда эцара проблема къоастаяра нийсса никъ корабаьлга. Боахаме кхы а хьайийллай цехаш. Масала, шлако-бетонни блокаш хьаеш я Антошкиев Мувсас кулгалду кагирхой коллектив. Цхьа ди дIадодац цо пхи бIаь блок хьа ца еш. Иштта лакха я керда хьайийллача столярни цеха балха темпаш а. Цул совгIа, кастта болх бе йолалургья фарфорни цех. ХIанз цунах а кхоачамбац совхоза кулгалхоша. Уж тайпа тароначаш кхы а хьагучаяха лаьрхIад.

ЗIамига яле а, массехк керда производство хьаеллар, цунга боарамагIа болх байтар атта гIулакх дац. Цудухьа шеддар дика дIадода, аьлча нийсса хургдац. Нийслу халонаш, цхьацца проблемаш. Масала, цемент йоацаш е гIум кхоачаяле хийла ди дIахьора шлако-бетонни цеха болхлоша деш хIама доацаш. Дош сиха къоастаданза даргдоацаш дар, хIана аьлча кхерам бар кердача гIулакха наьха догъэккхар. Цхьабакъда, совхозага яцар цеха коллектива дIаяла бийдал. Фу дергда? Цех дIакъовла-м йиш яцар. ТIаккха совхоза кулгалхоша лаьрхIар город Орджоникидзерча «Электроцинк» завода арендагIа из дIаяла. Хеталургдолаш дар, хIанз совхоз цехах яьлар, аьнна. Бакъда, из иштта дац. Эттача хьале нийса решени яр цар тIайийцар. ХIана аьлча, цо хьаеча продукцех иштта а е вешта а Экажкъонгий-Юрта бахача наха пайда ма йибой. Из ма дарий бухсоццаш эшаш дар а. ХIанз коллектива хьабе шортта болх ба. Цахаддаш Iалашъю из заводо мел эшача материалашца, бийдалца. Цигача хьаьча блокех совхозе хьалъяьй йоккха гараж, деррига а машиннотракторни парка коа чу а лоацаш карт, тайп-тайпара кхоалленаш, иштта боахама эшаш йола кхытайпа объекташ.

Лакхе вай мел дийцар, къахьегама ресурсех пайда эцача совхоза баьккха хьалхара гIа мара бац. Е вешта аьлча — дIадоладаьча доккхача гIулакха хьалхара юхьиг. ХIаьта вахаро хьахьекхар совхоза а юртахошта а из беркате йолга. ХIанз лоархIаме да из гIулакх ма хулла шерагIа дIадоаржадар. Из совхоза кулгалхоша а бахача наха а дика кхетадаьд.

М. МУТАЛИЕВ.

ЗУЛАМА НИКЪ БЕХКАШ

Милице органашта массаза эшаш ба балха а пераза а мутIахьа бола нах. Царех ва Назрановски РОВД. воккхагIа вола оперуполномоченни Апиев Мувса. 1980 шера вера из милице балха. Юххьанца болх бир кхенза барий гIулакхаш леладеча инспекце инспектор волаш. Цига дика каяларах из массехказа белгалваьккхар РОВД кулгалхоша. Оперативни балхаца безам бола а из бовзаш вола а эпсар уголовни розыске дIавигар.

Керттердар наха юкъе профилактически болх бар, цох ма хулла пайда эцар лерхI Апиева. Зулам хиннадаьнначул тIехьагIа хала да, из ца хилийтара тIабахийта беза берригa низ, хьинар.

...1986 шера СурхотIа вийра Б. Хучбаров. Зуламхой лаха оарцагIваьлар уголовни розыска воккхагIа вола оперуполномоченни Апиев. Сихха баьча балхо, гулъяьча факташа аьттув хилийтар зуламхой гучабаха. Уж хиннабар Мержоев Мовлии Саламхани — даи воIи, царгара хьаяьккхар ши тепча. КIалхарбала лерхIаш дари де тигацар, тешаш уттабора зуламхоша. Цох хIама хиланзар. Апиева гулъяьча факташа ма дарра бакъдир саг вийнараш уж хилар. ХIанз уж лийца боахк, халкъа судоха а теха.

Карара шу долалуш цхьа ха ера къоалаш дикъденна. Назране бахача наьха цIагIара хIамаш яр лечкъаяьраш. Цхьаннахьа а шиннахьа а даьча къоалага хьежача Алиевна гучадаьлар уж зуламаш дераш цхьа тоаба йолга. Дукха леланзар къуй кортамукъа. Лечкъаяь хIамаш а хьагучйоахаш, лийцар уж. Укхаза оперуполномоченена дика гIо дир наха. ХIаьта къоалаш даьраш хиннабар Х. У. Евлоеви Б. В. Арсельгови.

Дукха да уж Апиева гучадаьха зуламаш. Цудухьа цун дукхаза баркал аьннад МВД, РОВД кулгалхоша, Дукха ха йоаццаш капитана звани а еннай. ХIанз капитан Апиев СССР МВД Академе 2ча курсе заочно деша вагIа. Хано дIадех говзал кхы тIа а лакхъяр.

СУРТА ТIА: капитан Апиев Мувса.

Оаха яздаьчун лерагIа

«Аьхки Iийне баьгIаб»

Иштта цIи а йолаш яр 1987 шера 24-ча ноябре «Сердало» тIа араяьнна материал. Цу тIа дувцар Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхозе хьайбаш Iангара дахара кийчо еш дукха кхоачамбоацараш нийсдалийтарах, из бахьан долаш хIанз хьайбай боахам халача хьале хиларах.

Цу хьакъехьа редакцега жоп дайтад КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара В. Поповас. Цо язду: «Аьхки Iийне бIаьгIаб» яхача материала тIа дийцар бакъда. Корреспонденци йиийцай колхоза парткомон правленен цхьана яьча заседане. Де дезар даьд нийсдалийта кхоачамбоацараш дIадахара. ХIанз деррига доахан кхоаленашта кIал латт, хьайбай помещеней деррига а кораш пленкаца дIакъайлад. Тоадаьд цу помещеней тховнаш, хийцай кхой нувхаши арадоаха транспортераш, иштта кIезиг-дукха цар лотокаш а хувцаш. Хьайбаш леладерий къахьегама овсарле лакхъяра эша хьалаш вIаштIехьдаьхад, кийчъяьй хьайбаш Iангара доахача юкъа уж материально а морально а белгалбахара лаьрххIа мероприятеш.

Колхоза ветеринарни служба балха дош дувцаргда аргIанарча парткома заседане. Хьайбай помещенеш тоаяра балхаш эсала вIаштIехьдахарахи шоай болхлошкара хьадехар лоха хиларахи чIоаггIа бехк баьб колхоза керттерча инженера И. Болотовнен керттерча зоотехника П. Гибовнен.

Парте райкомо де дезар гучадаьхача кхоачамбоацарех ду колхоза кулгалхошен юххьанцарча партийни организацешен йоаггIа выводаш а яь, тIайоагIача хана хьайбаш Iангара дахара гIулакх лерттIа леладергдолаш. Цу деша парте райкомо хIанз тIахьожам лоаттабу.

ШКОЛЬНИ РЕФОРМА—МАССАНЕ ЮКЪАРА ГIУЛАКХ

КЪАХЬЕГАМЦАРА БЕЗАМ ШКОЛЕРА ДIАБОЛАЛУ

БАЗОВИ ПРЕДПРИЯТЕИ ШКОЛАИ БОЛХЛОЙ ЦХЬАН ИСТОЛА ТIА ДАГАБОВЛАР

Карабулакски № 2 йолча юкъерча школен базови предприяти ше хиларах тарра, берашта къахьегама кхетам балара дикка дакъа шийна дIатIанийцад рудай йоацача материалий Карабулакски заводо. Технологически оборудованена ремонт ю слесараш, токараш-фрезеровщикаш, электрикаш-автоэлектрикаш, автослесараш - мотористаш кийчбу цу предприяте. Берий хьехамчаши мастераши ба А. Лейман, А. Огурцов, М. Проститов, Х. Гамбердов.

Завода кулгалхоша дика кхетаду мохк социально-экономически дегIабара лоархIамегIа йола фактор школа йолга. Цун материально-технически база чIоагIъяра, школа зданена ремонт яра йоакхо а ю, дешархошта идейно-политически, къахьегамен нравственни кхетам луча хьинаре дакъа а лоац цар. ГIулакх иштта леладелга да школьни реформо дIадехар.

«Гергача истола гонахьа» яхача беседе дакъа лаьцар завода директора Ю. М. Албакова, школа директора В. Д. Соянока, завода парткома секретара Х. Х. Мархиева, профкома председателя И. Ю. Костоева, завода комсомола комитета секретара Р. М. Гулиевас, производственни дешар хьехача мастера инженера В. Г. Кушнира.

Докладаш еш, отчеташ телаш, цхьаккха вацар. Баьча балхах цхьание а низ ца беш, деш дола къамаьл дар из, халонехи кхоачамбоацарехи дувцар.

Ю. М. АЛБАКОВ: ХIанз вай мехка хувцалуш боагIа наьха къахьегамц вахара ритми. ХIара гIулакх цIенхаштта леладелга дIадех тахан обществос. Динза даргдоацар да сага фактор мамогга дукхагIа юкъейоалаелга. ХIаьта из дулургдац наьха сакхетам кIоаргга ца хийцача, тIаккха из, шийга доагIача даькъах, де йиш яц дешархошта къахьегама кхетам лулга тоа ца дича.

ИIаьххача хана дешархошта дукхагIдолча даькъе теоретически знанеш мара тийнаяц советски школо. Со дог тийша ва: школе вай дешар оалаш бола хьаькъалца беш бола болх хинна ца Iеш, мабарра бола къахьегам хила беза, духхьал материальни беркат дIаийца а ца Iеш, уж хьакхоллаш а школа хургйолаш.

КПСС XXVII-чеи ВЛКСМ XX-чеи съездаша никъ хьеххача тайпара къахьегамхо хьаве школереи заводерен дIадоладе декхар вай хьалхашка оттадой, дешархочунна къахьегама навыкаши школьни мастерске болх беи Iомадича кхоачам бац.

Ший 17 шу кхоачача хана мабарра бола къахьегам бовзаш хила веза дешархо. Къахьегама кхетам баларах йолча А. С. Макаренко опытах, сона хетаргахьа, хIанз а диссертацешка книжкашка мара, гIулакхаца пайда ийбеш бац.

В. Д. СОЯНОК: Бакълув Юнус Мухтарович. Цу дакъе хIанз а астагIа я школа. ХIанз а ледара кийчбу школас ший дешархой керпача хьалашка болх бара. Овсареча къахьегама боаггIаш бола мах ца баро вахара гаьна доаккх дешар, вахара никъ харжарга цхьан оагIорахьара хьежийт, потребителаш хьахулийт.

Хозрасчета лардаш а экономика юхьиг а йовза декхарийла ба дешархой школе деша багIача ханне а. Из вай хIанз а ледара ду. ХIаьта воаш а лерттIа цунах кхийтта даьннадац.

Ледара лел самоуправлене органий болх. Завода кулгалхошта баркал ях оаха, школана цар мел дечох. Дика гIулакх да болхлошца цхьана дешархой къахьега Iомабар, болхлой коллектива уж гаргакхувлар. Предприяте болх баро берий къахьегама говзал кIоаргъю, опыт йIаьхегIа ю. А. С. Макаренкос ма аьннадий «къахьегама коллективе дакъа лацаро мара сага кхыча нахацара нравственни гIулакх, моллагIча къахьегамхочунцара безами доттагIали, дер дайнарашпара цабезам хьахулийтаргбац».

В. Г. КУШНИР: Владимир Дмитриевича аьнначоа тIатоха цхьа хIама да са. ХIара сагах е дика е во оамалаш йоахк. Цудухьа хьалхарча даькъе дай-ноаной декхарийла ба хьалхараяраш дегIа а кхувлаш, шоллагIъяраш дIаяха. Бераш къахьегам безаш хилара лард дезалера дIайолалу. ЗIамига долча хана бера къахьегам беза ца болийте, тIехьагIа де хала хургда из. Городе квартирашка бахача дезалий цIагIа хьежача, шоана гучадаргда, бераша цIагIарча къахьегаме вIалла дакъа лоацаш ца хилар. Цул совгIа даьй-ноаной а берий а «из-м цхувргдар» яха уйла хьахиннай. ДIа-юха хьежача моттиге, массадола хIама деш лелаш ноаной хул, хIаьта, бераш а ара ловзаш, лелаш, е урокаш еш багIаш хул.

Со дог тийша ва берашца, цар даьшца-ноаношца, бера нравственность хьахулача керттербар из хиларах тарра къахьегама кхетам баларах кIоаргагIа, дукхагIа дувца дезалгах. Дика хургдар къахьегам безаш болча дезалий сий айдича а. Уж саннабараш Карабулаке кIезига а бац. Цу тайпарча дезалера бераш дика дешаши къахьегам безаши хул. ЗIамига долча хана денз къахьегам безаш бер хуле, шийна говзал а хьалхе къоастаю цо.

Заводе профессиональни кийчо еш бола ийслагIча классера дешархой Iа хьайицача, цхьабараша гIад а бахе, караэц гIулакх, мастерахьехамчас болх мишта бу хьеж, цунгара опыт хьаIомае гIерт. Цар хьинар денгар-денга айлу, шоай къахьегама мах хоадабе хов царна. Уж ба Евлоев Руслан, Арапиев Тимур, Касаков Александр, Афонин Геннадий, Евлоев Адам, кхыбараш.

Шоай болх тесса лелабераш а ба дешархошта юкъе. ТIаккха вай массане а — школа а заводо а доаггIар хьадеха деза даьшкара-ноаношкара, шоай берашта кхетам балара тIехьара бехктокхам царна дIабовзийта беза ха хьатIаэттай.

И. Ю. КОСТОЕВ: Берашта дезале кхетам баларах ала лов сона а. Халахете а, дукхача ноаноша юха тоаде йиш йоаца гIалат доалийт шоашкара: «Ер деи вож деи, яхаш хадданза берашка дIадувцачул, аз айса иттаза сихагIа дергда сай гIулакх», оал цар. Цудухьа хул-кх цхьабола кагирхой цIаккха а бокха хинна ца боалаш, бера хьисапе болаш.

ЦIенхаштта бехк баккха беза дайх а. Цар кIезига ю шоай берий йоакхо. Цкъа цхьан вовзаш волча директора дийцар сона: бархIагIча класса дешархошка шоаш де мел ховчун цIи яккхал, укхо аьлча, цхьаболча дешархоша 20 совгIча балхий цIераш яьхай, царна юкъе чоалхане дараш а долаш, хIаьта вокхарна 2—3 тайпа балхаш мара довзаш хиннадац. Из а хьалхарча даькъе дай бехк ба.

Цхьаькха а да. Тха мастераша-хьехамчаша берашта болхлой говзалаш Iомаярал совгIа, дешархоша шоаш а гIо ду царна, Белгалдаьннад иттлагIча класса дешархоша болх беча цехашка порядоки къахьегама дисциплинеи дукха дикагIа хилар. Масала, мастераша-хьехамчаша шоай балха моттиг цхьалха ца йоаккхаш йитац, массадолчун а берашта масал гойта дезаш шоаш боландаь.

Х. Х. МАРХИЕВ: Дайхноанойх лаьца дувцачара, сайна хетар аргда аз а. Юкъера образовани хиланза яргIйоацаш оттаяро ирдир халкъа боахама болхлой кадраш эшаш хиларан школа выпускникай профессиональни уйланеи юкъера гIулакхаш. Цхьаннена а къайле яц дукхагIболча даьшаноаноша шоай бераш болхлой профессешта тIа ца дерзаделга. Цудухьа къахьегама кхетам балара болх духхьал дешархоца бий ца Iеш, даьшца-ноаношца а бу оаха, цу даькъе хIанз кIезига толамаш дале а.

Педагогически коллектив а бехке я цу гIулакха. ДукхагIча хана школе хьалхабоах хоза къамаьл де, музыкальни инструменташ лакха, халхабовла ховш бола дешархой. Из-м харцахьа дац. Во да цунца цхьана хIамаш тега, ремонт е, кхашкара балхаш де ховш дола бераш ца зувш дусалга. Вайна гонахьа дукха гIулакхаш да берий кулгаша хьадергдолаш. Къьстта хIанз общественно пайданечен производительнии къахьегама хьадда ха къоастаяьча хана, хIаьта а. Школен коа, завода доазон тIа цхьалхало яро, поселкерча улицашкен салоIача зонашкеи гаьнаш йогIаро, берий бешамий йоакхо яро бераш къахьегам беза а. коллективизм йолаш хила а Iомадув.

Дагакхаба деза, хIара денна миччахьа бале а, кагирхой юкъарча къахьегама тIаберзабе, аьнна, маIан дола ленински васкет.

Ю. М. АЛБАКОВ: Дезалера кхетам балар чIоагIа лоархIаме дош дале а, вай къамаьл цхьан оагIорахьа дерзаш латт. Дешархошта къахьегама кхетам цхьана баларах дола къамаьл дIахохьоргда вай. «Дешархошта къахьегама кхетам лулга, дешар хьехалга, царна профессиональни ориентаци елга тоаделгахи цар общественно пайданеи овсареи къахьегам вIаштIехьбаккхарахи» болча КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцамахи базови предприятех йолча Положенехи доагIаш махиллара оаха лаьрхIад заводо педагогически коллективашца цхьана беш бола болх кIоаргбе а шербе а. Укх дешара шера тха вIаштIехьдаьлар дешархошта 15 балха моттиг Iалашъе, хIаьта тIадоагIача шера дукхагIа хилийта лерхI оаха уж.

Дешархоша завода лаьрхIа цхьайола изделеш хьаергйолаш слесарии мастерскеш кийчъе лерхI оаха укх гаргарча хана. Бакъда, эшаш йола оборудовании инструменташи Iалашъярах лаьтта Iац проблема, из латт финансови дешаш къоастадарах а.

В. Д. СОЯНОК: СССР Минпросои къахьегамах йолча СССР Паччахьалкхен комитетои хIанз а вIаштIехьъяьхаяц хозрасчетагIа болх бергболча мастерскей бокъонаши декхараши. Эггара чIоагIагIа йола халонаш духьалъотт материальни маьхаленаш хьаеш болча дешархошта алапи даларца, Из-м вIаштIехь а доакхалургдар, керттердар — гIулакх сихагIа дIадоладар. Къахьегама кхетам балара дика стимул я из.

Х. Х. МАРХИЕВ: Владимир Дмитриевич бакълув. Дешархой беркат хьакхоллача къахьегаш ца хиларо доккха зе ду царна кхетам луча, цар граждански бокъонаш хьахилара.

Обществос дуккхадар ду школана: мах боацаш хьех, учебникаш, дешара кабинеташ тоаяра эша средстваш лу, кхыдараш ду. ХIаьта юха хьалур кIезига да. Кхыметтел, йоккхагIйолча классашкарча дешархоша а духхьал шоаш шоашта гIулакх дар духьа беш болча балхах а хIама хьакхоллара къахьегам лоархIаш хилар тамаш яц. Иждивенчески уйла кIоаргъю цу гIулакхо. Иштта кхы дIаходаха йиш яц! Щийна эшар дIаэцаш санна, хIама хьакхоллача къахьегаме а дакъа лаца декхарийла я школа. Цудухьа, слесарии мастерске оборудовании оттаеза завода заказаш кхоачашде дешархой дIаболалургболаш.

Ю. М. АЛБАКОВ: Укх шера мастерске болх тхоашта вIаштIехьбоаккхалургба, аьнна, хет сона. Цудухьа мастерской балхаца бувзам бола хьехархой а завода специалисташ а хIанззе а цIенхаштта кийчбала беза. Эггара хьалха бераш шоаш цунга кийчде деза. Духхьал завода заказаш кхоачашде Iомабаь ца Iеш, расценкаш йовза, шоай къахьегама мах хоадабе, алапи къоастаде, ховргдолаш, йиззача хозрасчетеи самоуправленеи хьалацка болх бе Iомабе беза уж.

Дешархошта духхьал хIама хьадара тIехьа къахьегара хьалаш хьадаь Iац тхо. Къахьегама кхетам лулга айхха бувзам болаш ма дий эстетически а нравственни а кхетам баларца. ТIеххозадар кхетадеш а цун мах бовзаш а волча саго во хьаь оатхал ший бера арайоалийтаргьяц, балха тIа брак хиларца машар хургбац цун, цо кхетаду болх во белга нравственни доацалга. Цудухьа, хиланза даргдоацар де кхетам балара болх комплексни лелабелга.

Оаха лерхIачунна чуйоагIа дешархой сакхетам лакхбара, эстетически кхетам балара, бераш духовни дегIадоаладара шерра программа. Из бахьан долаш оаха тоъал расходаш ю — халкъа ансамблай художественни кулгалхошта алапеш тел, ансамбла доакъошхошта костюмаш яйт, кружокашта занятеш чакхъяхара эшаш йола оборудовании Iалашъю.

В. СОЯНОК: 50 сагах латташ йолча ансамбла дIадаха дешара шу дIадоладелча денз пахаддаш занятеш чакхйоах. КIирагIа кхозза репетицеш ю. Шоай болх дика бовзаш а бехктокхам кхетабеш а гIулакх леладу ансамбла кулгалхочо Гапархоев Мухьмадеи музыканта Картоева Мадинаси. Кастта шоай болх дIаболабергба фото, радиотехнически, дахчан тIа догам делга Iомадеш йолча кружокаша.

И. Ю. КОСТОЕВ: Цхьаькха цхьа хIама а да ала дезаш. Завода болхлошца цхьана коммунистически субботникаш долча хана колхоза кхашка къахьегаш хилар школа дешархой. Из санна, долчо берий оамалаш тоаю. Къахьегама коллективашца иштта болх беш хилча, бераша лораю къахьегама дисциплина коллективни, къахьегама навыкаш караерзаю.

Р. М. ГУЛИЕВА: Заводскойи школан комсомольций хьаштдола дешаш дувцаш йола комсомольски собранеш цхьана чакхйоахалга практика а хинна дIаэттад. ХIара йоккхагIйолча класса тIачIоагIъяь я цхьацца цех. Къахьегама ветеранаши къона болхлойи каст-каста хул классни сахьаташка, цар дувц шоай балхах, толамех, халонех, болхлочун профессех.

Завода болхлошта хьалхашка концерташ увттаду дешархоша, болхлошца цхьана демонстрацешка ух школьникаш. «Горняк» яхача заводской команде футболах ловзаш ба йоккхагIйолча классашкара кагирхой. Дешархой цахаддаш завода болхлошца бувзам лелабаро боккха пайда бу.

Ю. М. АЛБАКОВ: Вай пайдане вIашагIкхетар чакхдоалаш латт. Цун доакъашхоша маьхе хIамаш дийцар. Бухсоццаш са ала безам ба, дукхача хана денз сайна дагадоаллачох. Се школа чакхъьяккха ваьннача хана, аттестат хьалуш, школа директора А. А. Агеева аьнна: «Доккхача вахара чудовл шо» яха дешаш цIаккха а дицлац сона. Сона хетаргахьа моллагIча класса дешархой дар а доккха вахар да, дешара-кхетам балара гIулакх вIацтIехьа долча, хIаьта а. Берашта школа вахар бокхийчарчул кIезигагIа лоархIам болаш дац. Цига ший тайпара дегагIоз, толамаш, цатоамаш — деррига а да. Сайца дагаваьлча, дагадоагIа сона из. Эггара йоккхагIа йола дегагIоз хулар сона сайна цхьа дика хIама карагIдаьлча, аз айса цаI лаьрхIача. Цудухьа школа коллективаца цхьана оаха лерхI из дегагIоз вай берашта хилийта. Тхо дог тийша да хьехархой заводе дукхагIа ухаш а идеологически белха тхона гIо деш а хургхиларах.

ВIаши хиннача къамаьлаша хьагойтар заводен школан къахьегама коллективаша дешархоца беш бола дешара-кхетам балара болх тоабара тIехьа дуккха къахьегалга. Берашта профессиональни кийчо яр духьа дешари производительни къахьегами вIаши бувзаш йола педагогически система хьакхоллаш я. Из хьагойташ дар дешархочо Евлоев Адама аьннар: «Сона езаеннай автослесара-мотористa говзал, цудухьа аз лаьрхIад хьалхагIа болх а бай, тIаккха автодорожни техникуме е институте деша ваха».

Школа гIулакх заводе ма-дарра партийни гIулакх а хинна дIаэттад. Кагирхошта кхетам балара, общественни вахаре цар хьинаре дакъа лацара проблемаш цахаддаш терками лоаттаду завода партийни комитето. Завода коллектива опыто хьахьокх дешархошта къахьегама кхетам балара из санна йолча формо мел гIо ду. КПСС XXVII съезде белгал мадаккхара болхлой кийчбелга школера дIадоладе ма дезий.

Дешархошта къахьегамен профессиональни кийчо яра тIехьа школаш, УПК, базови предприятеша цхьана беш бола болх дIахо йодача хана тоабара де дезараш цига дувцаргдола районни семинар-совещани чакхъяккханза яргIйоацаш я. Дешархошта къахьегама кхетам балара-хи уж профессионально кийчбарахи базови предприятей кулгалхошкара доагIар хьадеха деза ха хьатIаэттай.

Отчет кийчъяьр — М. ФРОЛОВ.

ДОЙЗОЛ ДЕХЬАРА

САЛЬВАДОР — террористаш делгеи наьха вахарах дIахадаш йоаца паччахьалкхе. Укх сурто къаьгга хьахьокх цу центральноамерикански мехкарча гIулакхий хьал. Наха чухьежалга, документаш хетталга, халкъа тIалатта къел а санна — иштта я Дуарте IаьдалагIа йола «демократи».

ШОЛЛАГIЧА СУРТА ТIА: мехка городийи поселкайи улицашка герзашца кийчбенна салтий — хIара дийнахьара хIама хинна дIаэттад.

Пренса Латина —ТАСС сурт.

Кхыча мехкашкара хоамаш

ГIОР-ДАДЕ ПОЧТА

ПАРИЖ (АПН). ГIор-Даде ший викал ва Франце. Укх деношка са къамаьл хиннад цунца телефонаца. Цун цIи я Андре Морро. Керда шу хьатIакхачалехьарча массехк денгара дIайиккхача дерригача шера цун хиннад геттара кхыдола декхараш: французски городе Либурнерча дIакхачанза йолча корреспонденце Центра директора заместитель ва Морро. Бакъда ноябрь бетта из валанзар ГIор-Дадега французски кIаьнкашен йиIигашен язду письмош къоастадара ший сотрудникаш меттел, студенташ а юкъеозанза Укхаза долла хIама а даклассашкара коллективни письмош а, хьадда дола декхараш а, моаршалаш а. Конверташ тIара адресаш а хила йиш мичий цхьатарра: е из я Гренланди, е Къулбаседа полюс, е духхьал ГIор-Дади, аьле. Бакъда уж дерригаш а Либурне кхоач. Хьанна хов из, ГIор-Даде-м безам хила а мегар массанена жоп дала, мишта кхувргда цун иштал дукхачарна из дала? Цудухьа из кхоачашде тIадиллад Андре Морронеи цун гIончаштеи. ДIадахача шера хьадайтача адресегIа (нагахьа санна уж конверташ тIа хиннадале) цар дIадахьийтар дукхагIа а кIезигагIа а доалаш ах миллион моаршала открыткаш. ХIанз кхы а дукхагIа письмош кхоач тхога. «Прессо тхона реклама ю», — йоах Моррос.

Аз Моррагара дийхар «ГIор-Дадегара» АПН корпункте цхьа открытка дайта тхона, аьнна.

«Са зIамига доттагIа, — язду ГIор-Дадес, — эздийча почтальоно хьа письмо денад сона. Дерригача дунен тIара сога кхоачача миллионаш долча конверташтен сурташтеи юкъера хьа письмо дайзар сона цу сахьате. Из сона дукха дезаделар. Аз дош лу хьона, айса хьа уйла ергхиларахи хьа дагардар кхоачашдара долла хIама дергхиларахи».

— Дуккхача письмош тIа бераша язду машарах, — аьлар сога Моррос. — Кердача шераца, кхоанарча денца цар дувз дуккхадар, — кхийнарий бокъо яц шоаш шоашта во де.

Дмитрий ЯКУШКИН, соб. корр.

КЕРДАЧА ШЕРА СОВГIАТАШ ЭЦАРА АХЧА МИШТА ДОАККХАРГДА

ПРАГА (АПН). Кердача шера хьалхе йоакхо елга массазза а безаме хиннад. Бакъда кхыйола йоакхо а хьахул, къаьстта студентийи пенсионерийи: мишта, хIама Iалашдергда кхоачарча наха совгIаташ эца, рождественни истола тIара оттадаь шу хоздара?

МоллагIча пражанина могаргда из проблема тоъал атта кхоачашъе. СалоIача дийнахьа хьалхагIа хьал а гIетта столица дукха йолча паркехи скверехи цхьаннахьа ваха мара везац. Городе гаьнаш, кIотаргаш, зизаш догIа пражски предприяте викал волча бригадира кулгала деш массехк сахьата цигга болх бе мара безац, цхьаккха формальносташ а йоацаш бIаь крон хьаэцаргда Iа, из хул хьона вай итт сома нийсса.

Пражски бешамаша, паркаша, скевраша 1700 гектар дIалоац, шера йоагIача миччa хана а бе болх хул цига.

— Духхьал ноябрь бетта шоай лоIаме баьхкача наха, хIаьта уж керттерча даькъе студенташи лакхерча классашкара дешархойи бар, оаха делар ялх эзар кронал совгIа ахча, — йоах гаьнаш, кIотаргаш, зизаш догIача пражски предприяте заведующе Коштялов Божена. — Цар кисана из дикка ахча да. Города а цох пайда хул — пражски паркаши скверашии тоалу.

Александр ЕРАСТОВ, соб. корр.

ВIАЛЛА РОЖДЕСТВЕНСКИ ДОАЦА ИСТОРИ

ЛОНДОН (АПН). «Вай зIамагIбола вежарий» безалга британски къаман оамала белгала башхало я. Iуйрийна да воацача жIалешта йолча лондонски питомнике дIачувodача Баттерси яхача парка юхе массаза а дукха нах хул тувладенна е арадаьха жIалеш дIаэца баьхка. Хьайбашца къиза хилар дIадаккхара хьакъехьарча ший лоIамеча королевски общества болх массане лоархIаши сий деши ба. Рождество тIакхоачаш, ховш ма дарра, беркате гIулакхаш делга оамал а хинна дIаэттача хана цу организаце банковски счета тIа дукха ахча кхоач.

Бакъда, новкъа дале а, кхыдар а хул. Дукха ха йоаццаш британски нах цец а амагI а баьхар лордий палата потомственни члена графа Ливена даьча ийрчача гIулакхо. Шотландерча ший поместье юхе салоIама араваьнна лелаш цига лелача жIалена тIанийсвеннав из. ЖIале ма доаггIара цIог лоста ца даьндаь е цу езача персонага Iаьхандаь дале а, графо ший низ мел-б чIоагIа кертах гIадж техай жIалена, из каг а еш. Из кхийттача пхьара бIарга са телхад. Из дарах лорда Ливена 75 стерлингий фунт гIод техад. Цул совгIа, общинай палата оппозицегара волча шовзткъа еррригача общественни поста тIара ваккхара тIахьехаш йолча истицена. «Обсервер» яхача газето хоам бу парламента член волча Брайан Вилсона королевага яздаьд пэрех волча цхьанне куц доаца гIулакх даь хиларах.

Цу тайпара вIалла рождественски доаца истори хилар укх деношка ВIашагIкхийттача Королевстве.

Виктор ОРЛИК, соб. корр.

ИКОНАШ МЕХКА ЮХАЙОАГIА

ВАШИНГТОН (АПН). Рокфеллерий дезало Советски Союза совгIата еннай XV бIаьшере хинна наггахьа мара йоаца ши икона. Ткъо шу гаргга хьалха Браншетт Рокфеллера, Джон Рокфеллера кхоалагIчун жеръяьннача сесаго, цхьан лондонски художественни галерееера. Дукха ха йоаццаш Новогородски историко-архитектурни музее яхача мара хайнадац цунна массехк бIаьшере Софийски соборе яьда цун иконостаса дакъа долга. Иконаш дIаелар Вашингтонерча СССР посольстве.

Эдгар ЧЕПОРОВ, соб. корр.

МИЧА ГIОРГВА ГРАДУСНИКА ТIА ПЛЮС 45 ХИЛЧА!

ЭЛЬ-КУВЕЙТ (АПН). Эль-Кувейте бахача нахах дуккхачар цхьа тайпа жоп делар цу хаттара: духхьал когсоалозаш хахка! аьнна. БIаьшерашка яьссаленашка лийннача бедуиний тIехьенашта дезаденнад когсоалозаш хохкалга. Персидски залива берда йистерча цу йоккха боацача Iарбий мехка столице искусственни ша болаш 1981 шера хьаяьй къайла йола когсоалозаш хехка каток.

Из исламкси традицешта ма йоаггIара маIача нахаи кхалнахаи йийкъа я.

ЧIоаггIа езаелар кувейтцашта цига болх беча европейскии канадскии специалисташа ша тIа яь хоккей. Хоккея Кувейта кубок яккха хIанзле а шозза лайзаб, хIаьта уж чакхдоалача шера кувейтски хоккеисташа эггара хьалха дакъа лаьцар дунен халкъашта юкъерча яхьашка. Уж лейзар Iарбий ВIашагIкхийтача Эмираташкарча командаца, ОАЭ столице Дубае хIанзле а хьайийллай ши каток. Хила тарлу цкъа Кувейтеи ОАЭ-еи командаш хоккеех ловзаш дунен тIа хьалхара моттиг яккхара ша тIа яла а.

Игорь КУЗНЕЦОВ, соб. корр.

ПЕНСИОНЕРА ИИЪЛАГIА ДИПЛОМ

РИМ (АПН). Винченца яхача провинцерча пенсионера Антонио Барбьере чакхдаьннача шера Урбинорча университете «Медицинеи Пифагора философии» яхача темагIа диплом яьккхар. 1987 шера 79 шу дизар Барбьере. Кхы а кхо защита я цун: 1971 шера цу университете социологегIа, 1978 шера Пармерча университете юриспруденцегIа, 1981 шера Падуе общественно-политически IилмаегIа.

Антонио Барбьери 1973 шера денз пенсе ва. Цул хьалхагIа Винченца яхача провинцерча йоккхий йоацача городий муниципалитетий секретарь хиннав из 39 шера. «Цхьаккха хIама а ца деш вагIа безам бац са, — аьлар Барбьере интервью тIа. — Лостам хувцара уйла ю аз. Падуански университета археологе факультете дешаваха безам ба са. Археологена безам тIабаха ва со дуккхача хана денз».

Кердача шера итальянски пенсионера карагIдала мег пхелагIча диплома защита е?

Виктор АЛЕКСАНДРОВ, соб. корр.